

دانشگاه فرهنگیان
فصلنامه علمی - پژوهشی
مطالعات آموزشی و آموزشگاهی
سال سوم، شماره نهم، تابستان ۱۳۹۳
تاریخ چاپ: پائیز ۱۳۹۶

تأثیر قصه‌های قرآنی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

محمد رضا شاه‌آبادی^۱

دکتر قدسی احقر^۲

دکتر سعید بهشتی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۸/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۳/۱۹

چکیده

پژوهش حاضر، تحقیقی نیمه‌تجربی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل و دارای مرحله پی‌گیری است. هدف از این پژوهش بررسی اثربخشی تأثیر قصه‌های قرآن بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بوده است. جامعه مورد مطالعه شامل کلیه دانش‌آموزان پسر پایه دوم متوسطه منطقه ۵ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ بوده است از بین آنان، با بهره‌گیری از روش نمونه‌برداری چندمرحله‌ای، تعداد ۶۰ نفر از دانش‌آموزانی که آزمون پیشرفت تحصیلی آن‌ها پایین‌تر از سطح متوسط، یعنی ۱۵ بوده است، انتخاب و به حکم قرعه به دو گروه، یکی به عنوان گروه آزمایش (۳۰ نفر) و دیگری گروه گواه (۳۰ نفر)، تقسیم شدند. در مرحله اول، هر دو گروه پیشرفت تحصیلی خود را ثبت کردند. سپس در گروه آزمایش، متغیر مستقل (قصه‌های قرآنی طی ۱۰ جلسه ۱۲۰ دقیقه‌ای) انجام شد و گروه گواه هیچ‌گونه آموزشی را دریافت نکرد. بعد از مداخله، در مرحله پس‌آزمون، هر دو گروه (آزمایش و گواه) پیشرفت تحصیلی‌شان را ثبت کردند و یک ماه بعد از مرحله پس‌آزمون در مرحله پی‌گیری مجدداً گروه آزمایش پیشرفت تحصیلی‌شان را ثبت کردند. به منظور تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی (آزمون تحلیل واریانس بین‌گروهی و t همبسته) استفاده شد. ضمن تأیید فرضیه اصلی تحقیق، نتایج پژوهش نشان داد قصه‌های قرآنی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه دوم متوسطه شهر تهران اثر مثبت‌گذار در طول زمان از پایداری مناسبی نیز برخوردار است.

کلیدواژه‌ها: قصه‌های قرآنی، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

۱- دانشجوی دکتری رشته علوم تربیتی گرایش فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات @mrshahabadi@yahoo.com

۲- دانشیار، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، پژوهشگاه مطالعات

۳- استاد، دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

قصه‌گویی در طول تاریخ مورد علاقه و توجه بشر بوده و برای او جذابیت و کشش خاصی داشته است. به همین دلیل، قصه یکی از ابزارهای مهم اصلاح رفتار و یادگیری و یاددهی محسوب می‌شود. قرآن کریم نیز به نیاز بشر و گرایش او به قصه توجه نشان داده و با تأکید بر علایق طبیعی انسان بسیاری از مباحث ظریف اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی را در قالب زیباترین داستان‌ها طرح و ارائه می‌کند. خداوند متعال در سوره‌های متعدد قرآن کریم از طریق نقل داستان گذشتگان سعی در هدایت، تربیت و اصلاح رفتار بشر داشته است. حتی خداوند خود را قصه‌گو می‌خواند و خطاب به پیامبر خود حضرت محمد (ص) می‌فرماید: «ما بهترین قصه‌ها را با وحی این قرآن بر تو می‌گوییم» (سوره یوسف، آیه ۳).

واژه قصه از اصل «قصّ» و «قصص» به معنی «پی‌جویی» است. اصطلاح قصه در فرهنگ قرآن به معنی پی‌جویی، تحلیل و بررسی حوادث مهم تاریخ انبیا بر اساس بینش الهی است که هدف از آن عبرت و درس گرفتن از حوادث برای زندگی خود، تذکر، بیداری، تحول و تثبیت دل مؤمنین است (تقی‌پور، ۱۳۷۱). در همین باره، در قرآن در سوره کهف (آیه ۶۴) چنین آمده است: «به‌راستی در سرگذشت آنان (پیامبران) برای خردمندان عبرتی است». در جایی دیگر نیز چنین آمده است: «قصه‌ها را برای آن‌ها بازگو کن تا شاید بیندیشند» (اعراف/۱۷۶). بر اساس آیات قرآن، قصه در قرآن خبر و سرگذشت حقی است مبتنی بر دانش الهی که برای گسترش اندیشه و ایجاد عبرت در خردمندان به گونه‌ای بیان می‌شود تا آنان در رفتار و کردار خود تعقل و آن را اصلاح کنند.

در زمینه نقش و اهمیت قصه، افلاطون از نخستین اندیشمندانی بود که اهمیت قصه برای دانش‌آموزان را دریافت و بخشی از کتاب جمهوریت را به بیان اهمیت قصه برای کودکان اختصاص داد (رحماندوست، ۱۳۸۱). فروبل اساس تربیت کودکان را بر قصه و قصه‌گویی نهاد (اربابان و قافله‌کش، ۱۳۸۵). اریکسون (ترجمه قراچه‌داغی، ۱۳۸۲) نیز قصه را تلقین شفابخش می‌داند که موجب کاهش اضطراب دانش‌آموز می‌شود؛ به طوری که از طریق همسان‌سازی با شخصیت‌ها یا موقعیت‌های یک قصه، او را در کشف عواطف خود و دیگران یاری می‌کند. باندورا (۱۹۹۲) نیز معتقد است، دانش‌آموزان با دیدن کسانی که رفتارهای تحسین‌برانگیز دارند و گوش کردن به حرف‌های آنان، از طریق پس‌خوراند، به ارزش اعمال و رفتار خود پی برده درصدد افزایش یادگیری، سازگاری، کارآمدی و کارایی خود در محیط برمی‌آیند. بدین ترتیب، قصه‌گویی ابزاری مفید و مؤثر برای کاهش افت تحصیلی، شکست تحصیلی و ترک تحصیل و اصلاح رفتار، سازگاری، کنترل فشارهای محیطی و موجب موفقیت تحصیلی و بروز رفتارهای سازگارانه و انسان‌دوستانه از سوی فرد می‌شود.

از جمله مشکلاتی که انسان‌ها، به‌خصوص دانش‌آموزان، با آن مواجه هستند، اهمال‌کاری یا تعلل‌ورزی است که در پیشرفت تحصیلی تأثیر می‌گذارد. اما در سال‌های اخیر، به زمینه‌های ایجاد و دلایل و درمان آن توجه شده است. شاید در سال‌های اخیر، علت توجه به پدیده پیشرفت تحصیلی لزوم اتخاذ تصمیمات در کمترین زمان ممکن و ناتوانی افراد دارای انگیزه پیشرفت تحصیلی پایین در انجام فعالیت‌هایی است که نیاز به تصمیم‌گیری آنی دارند (اسکونبرگ، ۲۰۰۴). نتایج تحقیقات پیشین بیانگر آن است که ۸۰ تا ۹۰ درصد از دانش‌آموزان گرفتار افت تحصیلی پایین تا متوسط هستند (الیس و ناوس، ۱۹۷۷، اوپراین، ۲۰۰۲) و تقریباً ۵۰ درصد کسانی که دارای پیشرفت تحصیلی پایین هستند. دچار مشکلاتی در تکالیف و دیگر کارها می‌شوند (های کوک، ۲۰۰۸ و اونوگوزی، ۲۰۰۴). مشکل معمول کسانی که پیشرفت تحصیلی پایین دارند، تنبلی در آغاز تکالیف است و سپس مجبور هستند تا به شدت کار کنند تا در زمان خاصی آن را به انجام برسانند. معمولاً انگیزه پیشرفت تحصیلی پایین همراه با دیر حاضر شدن در سر جلسه امتحان، انجام ندادن تکالیف خانگی و نوشتن مقاله‌های درسی صورت می‌گیرد. در نتیجه، عملکرد تحصیلی پایین می‌آید (بک، کونس و میلیگرام، ۲۰۰۱).

بسیاری از تحقیقات انجام‌شده ترس از شکست را به عنوان یک زیربنای پیشرفت پایین پیشنهاد می‌کنند (روت بلوم، سولومن و موراکامی، ۱۹۸۶). در محیط‌های مدارس به پیشرفت تحصیلی توجه زیادی همراه با تأکید بر این شده است که پیشرفت تحصیلی با خودتنظیمی پایین و خودپسندگی و عزت نفس پایین و همچنین سطح اضطراب، استرس و بیماری رابطه دارد و اغلب در عملکرد نارضایت‌بخش نتیجه می‌دهد (فراری و همکاران، ۲۰۰۱). بنابر نظر استیل (۲۰۰۴)، حدود ۹۵ درصد از افراد جامعه گاه‌گاه در کارهای خود دچار بی‌انگیزگی در پیشرفت می‌شوند، اما برای ۱۵ تا ۲۰ درصد افراد، پیشرفت تحصیلی به صورت یک مسئله جلوه می‌کند. قصه می‌تواند چارچوبی برای آموزش و ارتقای خودفهمی و کارایی تحصیلی و روابط بین شخصی فراهم آورد (یوسفی لویه، متین، یوسفی لویه، ۱۳۸۷). شانک (۲۰۰۹) مفهوم پیشرفت تحصیلی را برای بسیاری از جنبه‌های پیشرفت دانش‌آموزان به کار برده است. بر طبق دیدگاه وی، پیشرفت تحصیلی بر انتخاب فعالیت‌های دانش‌آموزان اثر می‌گذارد. با توجه به اهمیت پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در تمامی جنبه‌های زندگی خصوصاً آینده شغلی و کاری، شیوه‌های متعددی برای بهبود آن وجود دارد.

در هر نظام تعلیم و تربیت، میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاخص موفقیت در فعالیت‌های علمی و آموزشی است. نظریه‌پردازان علم روان‌شناسی تربیتی به دنبال پژوهش‌های متعدد و بررسی جوانب مختلف پیشرفت تحصیلی، در زمینه عوامل مؤثر بر یادگیری و یاددهی فراگیران، نظریات متفاوتی ارائه کرده‌اند. در حال حاضر، مدارس در همه جوامع با گروه‌های پرشماری از

دانش‌آموزان واجد توانایی‌ها و انگیزه‌های گوناگون برای یادگیری مواجهند؛ دانش‌آموزانی که از نظر تحصیلی افرادی متعهد و موفق‌اند، مشتاقانه در کلاس‌ها حضور می‌یابند و به فعالیت‌های فوق‌برنامه می‌پردازند. در حالی که برخی دیگر از نظر تحصیلی دچار مشکل هستند و احساس تعهد نمی‌کنند. شماری نیز دچار نارسایی‌هایی در صلاحیت هیجانی-اجتماعی‌اند که یا در یادگیری با دشواری روبه‌رو می‌شوند یا در مقایسه با همسالان خود دارای مشکلات تحصیلی‌اند (مورفی و دیگران، ۲۰۰۴).

بر اساس شواهد موجود، این پژوهش کوششی در پاسخ به این سؤال است: آیا آموزش قصه‌های قرآنی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر، تحقیقی نیمه‌تجربی از نوع پیش‌آزمون پس‌آزمون با گروه کنترل و دارای مرحله پی‌گیری است. جامعه مورد مطالعه شامل کلیه دانش‌آموزان پسر پایه دوم متوسطه منطقه ۵ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ بوده است از بین آنان، با بهره‌گیری از روش نمونه‌برداری چندمرحله‌ای، تعداد ۶۰ نفر از دانش‌آموزانی که آزمون پیشرفت تحصیلی آن‌ها پایین‌تر از سطح متوسط، یعنی ۱۵ بوده است، انتخاب و به حکم قرعه به دو گروه، یکی به عنوان گروه آزمایش (۳۰ نفر) و دیگری گروه گواه (۳۰ نفر)، تقسیم شدند. در مرحله اول هر دو گروه پیشرفت تحصیلی خود را ثبت کردند. سپس در گروه آزمایش متغیر مستقل (قصه‌های قرآنی طی ۱۰ جلسه ۱۲۰ دقیقه‌ای) انجام شد و گروه گواه هیچ‌گونه آموزشی را دریافت نکرد. بعد از مداخله در مرحله پس‌آزمون هر دو گروه (آزمایش و گواه) پیشرفت تحصیلی خود را مجدداً ثبت کردند و یک ماه بعد از مرحله پس‌آزمون در مرحله پی‌گیری مجدد) فقط گروه آزمایش پیشرفت تحصیلی‌شان را ثبت کردند.

ابزار اندازه‌گیری

ابزار اندازه‌گیری در پژوهش حاضر نمره آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است.

محاسبه ضریب پایایی آزمون پیشرفت تحصیلی

ابتدا ۱۰۰ نفر از دانش‌آموزان به صورت تصادفی انتخاب و آزمون پیشرفت تحصیلی روی آن‌ها اجرا شد و با استفاده از روش آلفای کرانباخ ضریب پایایی به شرح زیر مشخص شد.

جدول شماره ۱: محاسبه ضریب پایایی آزمون پیشرفت تحصیلی

پیشرفت تحصیلی	آزمون پیشرفت تحصیلی
۰/۸۷	روش آلفای کرونباخ

همانطور که ملاحظه می‌شود، آزمون پیشرفت تحصیلی از ضریب پایایی بالا و قابل قبول برخوردار است. ضریب پایایی آزمون پیشرفت تحصیلی توسط گنجی و همکاران (۱۳۹۱) با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شده است.

تعیین روایی محتوایی

ابتدا آزمون پیشرفت تحصیلی و قصه‌های قرآنی را همراه با اهداف و فرضیه‌های پژوهش به تعدادی از استادان، که در زمینه موضوع پژوهش از تخصص و تجارب کافی برخوردارند، داده تا درباره محتوای قصه‌های قرآنی و آزمون پیشرفت تحصیلی داوری کنند. آنگاه نظرهای آن‌ها جمع‌آوری، سپس قصه‌های قرآنی و آزمون پیشرفت تحصیلی بعد از اصلاح روی آزمودنی‌ها اجرا شد.

روش تجزیه و تحلیل آماری

ابتدا از آمار توصیفی استفاده و داده‌های حاصل از پژوهش در جداول مربوط آورده شد و در بخش دوم تحلیل آماری صورت گرفت. به منظور تجزیه و تحلیل فرضیه اصلی پژوهش با توجه به ماهیت آن از آزمون تحلیل کوواریانس بین گروهی استفاده شد.

نتایج و یافته‌ها: توصیف داده‌ها

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار نمره‌های آزمون پیشرفت تحصیلی به تفکیک دو گروه گواه و آزمایش در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون و پی‌گیری

مرحله		آزمایش				گروه گواه			
متغیر	شاخص	پیش‌آزمون		پس‌آزمون		پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
نمرات آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان		12.40	1.39	15.72	1.44	12.38	1.29	12.44	1.36

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، تفاوت چندانی بین نمره‌های آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در بین گروه آزمایش و گواه در مرحله پیش‌آزمون مشاهده نمی‌شود. میانگین نمره‌های آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان گروه آزمایش در مرحله پیش‌آزمون برابر با $12/40$ و کنترل برابر با $12/38$ است که با یکدیگر تقریباً برابر هستند و تفاوت چندانی ندارند ولی تفاوت محسوسی بین میانگین نمره‌های آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در گروه گواه و آزمایش در مرحله پس‌آزمون وجود دارد. به طوری که میانگین نمره‌های آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان افراد گروه آزمایش به $15/72$ افزایش یافته و در مرحله پیگیری نیز برابر با $15/71$ است که نشان می‌دهد میانگین آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان هر دو مرحله (پس‌آزمون و پیگیری) گروه آزمایش تقریباً یکسان است.

تحلیل داده‌ها

یافته‌های تحقیق براساس فرضیه‌های پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. برای تجزیه و تحلیل فرضیه اصلی پژوهشی با توجه به ماهیت آن‌ها از آزمون تحلیل کواریانس بین‌گروهی و همچنین آزمون t وابسته استفاده شده است ولی ابتدا لازم است نتایج همگنی واریانس‌ها در آزمون لون گزارش شود.

جدول ۳: نتایج آزمون لوین در مورد پیش‌فرض برابری واریانس نمره‌های آزمودنی‌های مورد مطالعه

نوع آزمون	متغیر	شاخص	ضریب F	ضریب p
لون تست	نمرات آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان		۰/۸۴	۰/۲۰۱

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که در متغیر تحقیق مقدار f در سطح $0/05$ معنادار نیست ($p > 0/05$). بنابراین، مفروضه یکسان بودن واریانس‌ها و برابر بودن شیب‌های ارتباطی بین پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه کنترل و آزمایش تأیید می‌شود و برای تحلیل فرضیه اول تحقیق می‌توان از آزمون تحلیل کواریانس بین‌گروهی استفاده کرد.

بررسی فرضیه اول پژوهش

قصه‌های قرآنی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه دوم متوسطه تأثیر دارد.

جدول ۴: نتایج تحلیل کوواریانس آثار آموزش قصه‌های قرآنی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

شاخص منبع تغییرات	SS مجموع مجذورات	df درجه آزادی	MS میانگین مجذورات	آماره آزمون F	P	ضریب تغییر اِتا
گروه	160.298	1	160.298			
خطا	10.416	57	.183			
کل	12166.552	60				

با توجه به اطلاعات جدول ۴ و براساس نتایج آزمون تحلیل کوواریانس، رابطه آموزش قصه‌های قرآنی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مورد مطالعه معنی‌دار بوده است ($F = ۸۷۷/۱$ و $P = ۰/۰۰۱$). در ضمن، میزان این تفاوت، یعنی ضریب تغییر اِتا برابر $۰/۶۳۱$ شده است؛ یعنی حدود $۶۳/۱$ درصد از تغییرات در نمره‌های پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تحصیلی دانش‌آموزان گروه آزمایش در اثر آموزش قصه‌های قرآنی بوده است. بنابراین، نتایج نشان‌دهنده آن است که آموزش قصه‌های قرآنی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه دوم متوسطه تأثیر دارد و آن را افزایش داده است و این افزایش هم از نظر آماری معنادار است ($P < ۰/۰۵$). بنابر شواهد فوق، فرضیه اول تحقیق پذیرفته می‌شود.

بررسی فرضیه دوم

قصه‌های قرآنی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه دوم متوسطه در طول زمان از پایداری مناسبی برخوردار است.

جدول ۵. نتایج آزمون t وابسته پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در میان دانش‌آموزان گروه آزمایش به تفکیک دو مرحله پس‌آزمون با پی‌گیری

مرحله		پس آزمون		پیگیری		آزمون وابسته		
متغیر	شاخص	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	نسبت t	Df	p
		نمره‌های آزمون پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان	15.72	1.44	15.71	1.54	۰/۱۰۴	۲۹

نتایج حاصل از اجرای آزمون t وابسته در جدول ۵ نشان می‌دهد که نسبت t به دست آمده (۰/۱۰۴) با درجه آزادی ۲۹ از جدول t بحرانی (۲/۰۴) کوچک‌تر است ($p > /۰۵$). در نتیجه، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون با مرحله پی‌گیری تفاوت معنی‌دار باهم ندارند. لذا می‌توان عنوان کرد قصه‌های قرآنی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه دوم متوسطه در طول زمان از پایداری مناسبی برخوردار است و فرضیه دوم تحقیق نیز تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این تحقیق روشن کرد که آموزش قصه‌های قرآنی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد و آن را افزایش داده و از پایداری مناسبی برخوردار است. افلاطون در اهمیت قصه‌گویی می‌گوید: «پرورشی که روح اطفال به وسیله قصه‌ها کسب می‌کند به مراتب بیشتر از تربیتی است که جسم آن‌ها از طریق ورزش پیدا می‌کند» (اربابان و قافله‌کش، ۱۳۸۵). نقل یک قصه خوب و استفاده سنجیده و آگاهانه از آن تأثیرات شگرفی را در حیطه‌های آموزشی، تربیتی و درمانی به همراه دارد. قصه‌ها می‌توانند چارچوبی برای آموزش و ارتقای خودفهمی و کارایی در روابط بین شخصی فراهم آورند و قصه‌ها برانگیزنده پیشرفت تحصیلی هستند و می‌توانند مجموعه‌ای از مفاهیم پیچیده علمی را به مخاطف منتقل کنند. بنابراین، در برنامه آموزشی مدارس، هنر جایگاه ویژه دارد و معلمان با استفاده از هنرهای مختلف، بخصوص هنر قصه‌گویی، می‌توانند بسیاری از رفتارهای خوب را در کودکان تقویت کنند و منجر به موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان شود.

در زمینه تأثیرات قصه‌گویی، پیترسون و بول و پروپست و دیتنگر (۲۰۰۵) معتقدند که قصه و قصه‌درمانی می‌تواند به بازسازی ارتباط با دیگران، معنا دادن به تجربیات، تفکر درباره خوبی‌ها و بدی‌ها، بیان نظریات، ایده‌ها و پیشرفت تحصیلی منجر می‌شود. قصه کودکان را به دور قصه‌گو جمع و به این ترتیب روابط میان آن‌ها را تقویت کرده، اطلاعات آن‌ها را می‌افزاید. شادی و لذتی که از شنیدن قصه‌های گوناگون به کودکان دست می‌دهد باعث ارتقای عقلی و ذهنی آنان می‌گردد. به طور کلی قصه و داستان به شرطی که درست و دقیق انتخاب شود، بیش از سایر روش‌های تربیتی بر رفتار کودک تأثیر می‌گذارد (موسوی، حاجی آقالو، گلشن و محمدپور، ۱۳۸۲). داستان روش مناسبی برای کمک کردن به جریان رشد فکری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. شنیدن قصه باعث می‌شود دانش‌آموزان بتوانند، با تصویرسازی، شخصیت‌ها را خلق کنند. در واقع، داستان راهی برای ارضای نیازهای روانی دانش‌آموزان است (جمالزاده، ۱۳۹۰). گاردنر فن قصه‌گویی متقابل را به عنوان ابزاری درمانی در کار با دانش‌آموزان مطرح کرده و بر اساس نظر مرویس و برتراند، مدارس

با تنوعی که در ارائه برنامه‌های آموزشی و پیشرفت تحصیلی خود دارند، می‌توانند با استفاده از قصه‌ها و قصه‌گویی، یادگیری را در دانش‌آموزان افزایش دهند (همایی، کجباف و سیادت، ۱۳۸۸).

نتایج پژوهش فزون‌مهر، حبیبی و صمدپور (۱۳۹۳)، نشان داد بین میزان دینداری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط معنی‌دار وجود دارد که از پایداری مناسبی برخوردار است. نتایج پژوهش جمالی، (۱۳۹۱) نشان داد باورهای دینی با عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه دارد و از پایداری مناسبی برخوردار است. نتایج پژوهش سیف‌اللهی (۱۳۹۱) نشان داد نمازخوانی با پیشرفت تحصیلی رابطه دارد و از پایداری مناسبی برخوردار است. نتایج پژوهش محمودی و بخشایش (۱۳۹۰) نشان داد توکل بر خدا با عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه دارد و از پایداری مناسبی برخوردار است. نتایج پژوهش حبیب‌وند (۱۳۸۷) نشان داد جهت‌گیری مذهبی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه دارد و از پایداری مناسبی برخوردار است. سرمدی (۱۳۸۵) در مطالعه خود به این نتایج دست یافت که بین دین باوری با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد و از پایداری مناسبی برخوردار است.

نتایج مک‌کوین و هافینن (۲۰۰۹) نشان داد معنویت‌گرایی با پیشرفت تحصیلی رابطه دارد و از پایداری مناسبی برخوردار است. نتایج مطالعه کنن، بارنت، ریگاتر، لارسون، باروسک (۲۰۰۵) نشان داد بین مذهب و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان همبستگی مثبت وجود دارد و از پایداری مناسبی برخوردار است. پژوهش‌های بس (۲۰۰۴)، به نقل از چراغی، (۱۳۸۷) حاکی از آن است که نگرش مثبت دانش‌آموزان نسبت به دروس آموزشی بر پیشرفت تحصیلی آنان در این درس‌ها تأثیر مثبت می‌گذارد و از پایداری مناسبی برخوردار است. مطالعه راحیل (۲۰۰۲) اثربخشی یک برنامه قصه‌محور در بهبود کفایت‌های اجتماعی و مهارت‌های رابطه با همسالان در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را نشان داد. نتایج والکر و دیکسون (۲۰۰۲) در تحقیق خود نتیجه گرفت بین اعتقادات معنوی و مذهبی و عملکرد تحصیلی رابطه مثبتی وجود دارد و از پایداری مناسبی برخوردار است. پژوهش میلر، ویلی، فانگ و لیانگ (۱۹۹۷)، نیز نشان دادند که استفاده از داستان برای ارتقای عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مفید است و از پایداری مناسبی برخوردار است. بنابراین، نتایج تحقیقات ذکرشده با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی و همسوست.

در تبیین نتایج حاصل‌شده می‌توان اذعان کرد که علل و عوامل بسیاری بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار است و همانگونه که نتایج پژوهش حاضر نیز نشان داد، آموزش قصه‌های قرآنی در میان دانش‌آموزان به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان منتج می‌شود. در واقع، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از شاخص‌های مهم در ارزشیابی آموزش و پرورش به حساب می‌آید. به بیان دیگر، تمام کوشش‌ها در این نظام در واقع تلاش برای عمل کردن بدین امر تلقی می‌شود. به

طور اعم، کل جامعه و به طور اخص، نظام آموزش و پرورش نسبت به سرنوشت کودکان، رشد و تکامل موفقیت‌آمیز آنان جایگاه آن‌ها در جامعه علاقه‌مند و نگران است و انتظار دارد دانش‌آموزان در جوانب گوناگون، اعم از ابعاد شناختی و کسب مهارت و توانایی‌ها و نیز در ابعاد عاطفی، شخصیتی و تحصیل آن‌چنان‌که باید پیشرفت و تعالی یابند.

از این رو، می‌توان به این نکته مهم اشاره کرد که از جمله موضوعات موردعلاقه صاحب‌نظران علوم تربیتی یافتن شرایط و امکانات لازم و مؤثر در موفقیت و پیشرفت تحصیلی است و چه بسا توسعه آموزش‌های گوناگون نظیر قصص قرآنی نیز از جمله تلاش‌های ایشان است و این موضوع برای مسئولان و دست‌اندرکاران کشور بسیار حائز اهمیت است؛ چراکه از طرفی در قرآن کریم بسیاری از مباحث اعتقادی، اخلاقی و اجتماعی در قالب قصه بیان شده است و همچنین در خود قرآن نیز هدف از قصه‌گویی عبرت گرفتن از گذشتگان و تاریخ آن‌ها عنوان گردیده است و از طرف دیگر، آحاد مردم مسلمان ایران به‌ویژه بر نوجوانان و جوان فرض است تا با قرآن کریم و تعالیم آن بیشتر مأنوس شوند و از آن بهره بیشتری ببرند.

بنابراین، بر اساس نتایج به‌دست‌آمده می‌توان نتیجه گرفت که به‌کارگیری روش قصه‌گویی با توجه به جذابیت آن برای دانش‌آموزان می‌تواند در سرعت بخشیدن و ارتقای عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان کمک زیادی بکند. موضوع قصه و چگونگی اجرای قصه‌گو و همچنین نتایج اجتماعی، تربیتی و اخلاقی حاصل از آن می‌تواند در سرعت بخشیدن به پیشرفت تحصیلی تأثیرگذار باشد و استفاده از روش‌های قصه‌گویی که علاوه بر سرگرمی دارای محتویات علمی، آموزنده و توانایی بر قرار کردن ارتباط با دیگران است، می‌تواند به افزایش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان منجر شود. همچنین، نتایج تحقیقات پیشین دلالت بر موفقیت آموزشی دانش‌آموزان به روش قصه‌گویی در کاهش افت تحصیلی و رفتارهای نامطلوب و تقویت رفتارهای سازگاران و موفقیت تحصیلی دارد. بر اساس شواهد موجود می‌توان نتیجه گرفت طراحی خوب قصه‌های قرآنی به گونه‌ای که برای دانش‌آموزان قابل‌فهم باشد، می‌تواند موجب پیشرفت تحصیلی و اصلاح رفتار آن‌ها شود. قصه‌گویی روش مؤثری در افزایش پیشرفت تحصیلی است و می‌تواند در محیط‌های آموزشی مورد استفاده معلمان قرار گیرد. بنابراین، می‌توان پیشرفت تحصیلی کودکان را با استفاده از قصه‌گویی تغییر داد و بسیاری از مشکلات ناشی از پیشرفت تحصیلی را که منجر به سایر مشکلات خواهد شد از بین برد یا حداقل کاهش داد.

منابع

قرآن کریم

- اربابان، مرضیه و قافله‌کش، مینا (۱۳۸۵). استفاده از قصه در فرآیند مشاوره‌ای به منظور دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت. مقالات برگزیده قصه‌گویی، نهمین جشنواره قصه‌گویی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان تهران
- اریکسون، میلتن (۱۳۸۲). *قصه‌درمانی*، ترجمه مهدی قراچه‌داغی، تهران: دایره.
- بخشایش، ع و محمودی، ح. (۱۳۹۰). رابطه توکل بر خدا، عزت نفس و پیشرفت تحصیلی، *مجله روان‌شناسی*، سال چهارم، شماره دوم، تابستان، ص ۷۹ - ۹۸.
- جمال‌زاده، محمد (۱۳۹۰). *قصه‌گویی و نمایش خلاق و تأثیر آن بر تربیت کودکان*. شیراز: دانشگاه آزاد اسلامی.
- جمالی، حسین (۱۳۹۱). *رابطه باورهای دینی با عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سوم متوسطه تجربی شهر فسا*. پایان‌نامه، کارشناسی ارشد - دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت - دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
- چراغی، مینا (۱۳۹۰). *بررسی رابطه بین نگرش به رشته تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر رشته‌های علوم تجربی و کارودانش ناحیه یک اراک*. پایان نامه کارشناسی ارشد. اراک: دانشگاه اراک.
- حبیب‌وند، علی‌مراد (۱۳۸۷). *رابطه جهت‌گیری مذهبی با پیشرفت تحصیلی، روان‌شناسی و دین*، ش ۳، پاییز، ص ۷۹-۹۳.
- رحماندوست، مصطفی (۱۳۸۱). *قصه‌گویی، اهمیت و راه و رسم آن*. تهران: رشد.
- سرمدی، حسن (۱۳۸۵). *رابطه دین‌باوری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه شهر قم*، فصل‌نامه پژوهش‌های تربیت اسلامی. ش ۲، ص ۵۷-۸۶.
- سیف‌اللهی، حمید (۱۳۹۱). *رابطه نمازخوانی با پیشرفت تحصیلی*. *مجله رشد آموزش معارف اسلامی*، تابستان، شماره ۸۵، ص ۳۰-۳۵.

فزون مهر، نادر؛ عبدالله حبیبی، معصومه و صمدپور ساعتلو، حلیمه (۱۳۹۳). ارتباط بین میزان دینداری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، همایش بین‌المللی مدیریت، تهران، مؤسسه سفیران فرهنگی مبین، دانشجویان کارشناسی ارشد، گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه .

گنجی، کامران. و یعقوبی، ابوالقاسم و لطفعلی، رضا (۱۳۹۱). اثربخشی مهارت‌های پرسشگری به معلمان بر تفکر انتقادی دانش‌آموزان متوسطه، نشریه روان‌شناسی تربیتی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملایر. بهار ۱۳۹۲، دوره ۹، شماره ۲۷، ۱ - ۲۵.

موسوی، مختار، حاجی آفالو، عباس، گلشن، پ و محمدپور، آیتالله (۱۳۸۲). قصه‌گویی، قصه‌خوانی و شعر در مدارس دوره ابتدایی. چ ۱، تهران: وزارت آموزش و پرورش، مؤسسه فرهنگی منادی تربیت.

تقی‌پور، و. (۱۳۷۱). پژوهشی پیرامون تدبیر در قرآن. تهران: اسوه.

همایی، رضا، کجباف، محمد باقر و سیادت، علی (۱۳۸۸). تأثیر قصه‌گویی بر سازگاری کودکان. مطالعات روان‌شناختی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهراء، دوره ۵، شماره ۲، ص ۱۳۳-۱۴۹.

یوسفی لویه، مجید؛ متین، آذر (۱۳۸۷). قصه‌درمانی و اختلالات روان‌شناختی کودکان. تعلیم و تربیت استثنایی. شماره ۸۴-۸۵، ۱۲-۲۸.

Bandura, A. (1992). *Human agency in social cognitive theory*. New York: W. H. Freeman.

Beck, B. L.; Koons, S. R.; Milgrim, D. L. (2001). *Correlates and consequences of behavioral procrastination*. The effects of academic procrastination, self-consciousness, self-esteem. And self-handicapping. *Journal of Social Behavior and Personality*.

Cannon, C. & Barnet. C.; Righter. A. J.; Larson. B. Barrs (2005). *Religiosity and GPA at brigham young university provo UT*: Brigham young university: 11-5

Ellis, A. & knuos, W. J. (1977). *Overcoming procrastination*. Institute for rational living New York.

Ferrari, J. R.; Johnson, J. L.; A. Mccown, W. G. (2001). *Procrastination and task avoidance*. Theory, research, and treatment. New York: Plenum press.

Haycock, L. A. (2008). *The cognitive mediation of procrastination*. A mete-analysis, *educational psychology review* 13.

- Mackune, B. & Hiffimann, J. P. (2009). Religion and academic achievement among adolescents. *Interdisciplinary Journal of search on religion*.5. Article 10
- Miller, P. J.; Wiley, A. R.; Fung, H. & Liang, C. H. (1997). *Personal storytelling as a medium of socialization in chinese and American families child development*; 68(3); 557-68.
- Murphy, P. K. & Gaskill, P. J. (2004). Effects of memory strategy on second-graders performance and self-efficacy. *Contemporary Educational Psychology*, 22, 27-4
- Onwuegbuzie, A. J. (2004). Academic procrastination and statistics anxiety, *Assessment and Evolution in Higher Education*. 29 (2004).
- Petersen, S.; Bull, C.; Propst, O.; Dettinger, S. & Detwiler, L. (2005). Narrative therapy to prevent illness-related stress disorder. *Journal of Counseling & Development*, 83, 41-47.
- Rahill, S. A. (2002). *A comparison of the effectiveness of story-based and skill-based social competence programs on the development of social problem solving and peer relationship skill of children with emotional disability*. Unpublished doctoral dissertation, Carlson Albizu University, Maryland [on -line]. Available: (<http://proquest.umi.com/pqdweb>).
- Rothblum, E. D.; Solomon, L. J. & A. Murakomi, J. (1986). *Affective, cognitive and behavioral differences between high and low procrastinators*. *Journal of counseling psychology*.
- Schunk, D. H. (2009). *Social cognitive theory and self-regulated learning*. Mahwah, nj: Erlbaum.
- Schouwenburg, H. C. (2004). *Procrastination in academic settings*. General introduction in: H.C
- Steel, P. (2004). *The nature of Procrastination*. A meta-analytic study retrieved July 12.
- Walker, K. & Dixon, V. (2002). *spirituality and academic performance among African American college students*. JBP. 28 (2): 17-21